

אכילת דגים בחלב

נזכר שם אלא דדגים עם בשר אסור משום סכנה אבל בחלב לא שמענו ולא ראינו וכל יומא ויומא נהגינן הכי לבשל דגים בחלב ולאכול גם בד"מ השיג על הב"י בזה וכן בספר באר שבע דף ק' ושאר אחרונים השיגו עליו בזה וגם בש"ס פרק כ"צ (דף ע"ו ע"ב) משמע בהדיא דלית ביה אפילו משום סכנה ע"ש והוא פשוט:

ח. כנסת הגדולה הגהות בית יוסף יורה דעה סימן פז
ומכל מקום אין לאכול דגים בחלב מפני סכנה כמו שנתבאר בספר א"ח סימן קע"ג כו'. נ"ב: וכ"כ בספר הלבוש וכל הבאים אחרי רב"י תפסוהו בזה. וז"ל ספר שארית יאודה, אשתמטיתיה לרב שלא נתבאר שם נטילה אלא בין בשר ודגים. אמת ששמעתי מפי הרופאים שגם באכילת דגים וחלב יש שם סכנת צרעת, ע"כ. גם הפרישה ולי"ח אות רל"ט, וש"ך אות ה', וט"ז אות ד', ובאר שבע דף ק"א ע"ב תפסוהו בזה, עד שבט"ז הגיה שצ"ל שאין לאכול דגים בבשר מפני סכנה, וכתב שכ"כ ד"מ. ומיהו בסגנון הקושיא שהקשה שארית יאודה איני רואה בה טעם, שרבי"י לא כתב שצריך ליטול ידיו בין דגים לגבינה לשיקשה עליו שלא נתבאר שם נטילה אלא בין בשר לדגים, וכך הו"ל לאקשוויי שלא נתבאר שם איסור אכילה אלא בבשר לדגים. ולעיקר הקושיא יראה שמה שהביא לרבנים הנז' לתפוס לרב"י בזה, הוא מפני שסוברים שמ"ש רב"י כמו שנתבאר בא"ח סימן קע"ג, שהכונה לומר ששם נתבאר דאין לאכול חלב עם דגים מפני הסכנה. וליתא, שאין כונתו כך אלא כונתו לומר אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמ"ש הרופאים, כמו שנתבאר בא"ח סימן קע"ג, דמפני הסכנה אין לאכול בשר עם דגים, והוא הדין נמי דגבינה ודגים שיש סכנה באכילתם כמ"ש הרופאים אסור, ומכאן סמך למה שנוהגים ליטול ידיהם בין גבינה לדגים...

ט. מחזיק ברכה סימן פז סק"ד
ולפע"ד נראה שבעל כרחינו צריך לומר כמו שכתב הטי"ז, שטעות סופר נפל בבית יוסף, וצריך לומר דגים בבשר, שכן הוא באורח חיים סימן קעג. ומה שפירש הכנסת הגדולה דברי הבית יוסף כמ"ש בא"ח סימן קעג, ר"ל שכשם שאמרו באכילת בשר בדגים שיש סכנה בדבר, כך הוא הדין באכילת דגים בחלב, כמה מן הדוחק יש בזה, שהרי דבר חדש הוא, שהרופאים אומרים שיש סכנה בדבר, והיה לו למרן לבאר כל זה, ועוד שלא הביא דין זה בשלחן ערוך, ולכן היותר נראה שנפל טעות סופר בדברי מרן הבית יוסף, וכמו שכתב הטי"ז. וכזאת וכזאת יש לדקדק על מה שכתב בשו"ת בית דוד סימן לג, בטעמו של מרן, ולי ההדיוט כל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני רואה שמרן הבית יוסף סתם

א. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קג עמוד ב
כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים

ב. תלמוד בבלי מסכת חולין דף קיא עמוד ב
איתמר דגים שעלו בקערה רב אמר אסור לאכלן בכותח ושמואל אמר מותר לאכלן בכותח רב אמר אסור נותן טעם הוא ושמואל אמר מותר נותן טעם בר נ"ט הוא

ג. בית יוסף יורה דעה סימן פז
דגים וחגבים מותר לאכלן בחלב. ריש פרק כל הבשר (קג): [כל הבשר] אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים וכתב הר"ן (לו ריש ע"א) דכיון דלבשלן שרי משמע דלאכלן בחלב נמי שרי דאיסור בשר בחלב בלשון בישול אפקיה רחמנא וכן כתבו הרמב"ם (שם ה"ה) והרשב"א (תוה"א ב"ג ש"ד פה): דלאכלן בחלב נמי שרי ומכל מקום אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמו שנתבאר בספר אורח חיים סימן קע"ג:

ד. טור אורח חיים סימן קעג
מים אמצעיים רשות א"ר נחמן ל"ש אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה פירוש בין תבשיל לתבשיל אפילו היה הראשון של בשר והשני של גבינה אין צריך ליטול כיון שאין הבשר בעין ואין בו אלא טעם וגם הב' אין בו אלא טעם גבינה אבל אם אכל אחר התבשיל של בשר הגבינה בעין חובה הוא ליטול וא"א הרא"ש ז"ל היה רגיל ליטול ידיו בין בשר לדגים דחמירא סכנתא מאיסורא.

ה. בית יוסף אורח חיים סימן קעג
ומ"ש רבינו ואדוני אבי ז"ל היה רגיל ליטול ידיו בין בשר לדגים דחמירא סכנתא מאיסורא. הכל בו (סי' כג טז). כתב שגם הר"ם נ"ע היה נוהג כן מזה הטעם ולא פירש מהיכן למד הר"ם כן ונראה שלמדו כן מדגרסינן בפרק כיצד צולין (פסחים עו): ההיא ביניתא דאיטויא בהדי בישרא אסרה רבא מפרזקיא למיכלה בכותחא מר בר רב אשי אמר אפילו במילחא נמי אסורה משום דקשה לריחא ולדבר אחר. ופירש רש"י דאיטויא בהדי בשרא. בתנור אחד: לדבר אחר. צרעת:

ו. דרכי משה הקצר יורה דעה סימן פז אות ד
ולא ראיתי מימי נזהרין בזה וגם באורח חיים סימן קע"ג (עמו' תלג) אינו אלא שלא לאכול בבשר משום סכנה אבל בחלב שרי ועיין לקמן סימן קט"ז (ד"מ אות ג) ולכן נראה שנתערב להרב בית יוסף בשר בחלב:

ז. ש"ך יורה דעה סימן פז ס"ק ה
אבל דגים כו' - כתב העט"ז וז"ל ומ"מ אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמו שנתבאר בא"ח סימן קע"ג עכ"ל ובאמת נמשך אחר הב"י שכתב כן אבל הוא טעות כי לא

דבריו בתכלית, וכל כי האי צריך לאודועי ולפרש טעמו. וגם מדוע לא כתבו בשלחן ערוך. אלא ודאי כדברי הט"ז.

י. פתחי תשובה יורה דעה סימן פז ס"ק ט

ועיין בתשובת חינוך ב"י סי' ס"א שמקיים דברי הלבוש דאסור לאכול בחלב משום דחקר אצל חכמי הרופאים דדוקא דגים המטוגנים עם חמאה מותר לאכול אבל דגים המבושלים בחלב יש בו סכנת חולי דדגים מקררים מאד וגם החלב רע ומזיק לגוף ע"ש [ועיין בתשובת ח"ס סימן ק"א שכתב דזה אינו אמת ונאמן עלינו הרמב"ם גדול הרופאים] וכ"כ הפמ"ג בשם כה"ג דדגים עם חלב יש סכנה ובחמאה ושומן הנקלט מע"ג החלב אין סכנה וע"ש דמשמע דעתו דאף עם חלב דוקא לכתחלה יש לזהר אבל בדיעבד אין לאסור ועיין בתשובת אדני פז סימן מ"ב שכתב בשם הבחי פרשת משפטים דיש סכנה גמורה בדג עם גבינה וה"ה עם חלב ולכן פסק דאף בדיעבד אסור אבל בדג עם חמאה כתב דשרי כיון שכל העולם עושים כן ע"ש ונ"ל דהאידינא שכל העולם מבשלים גם עם חלב שרי דכיון דדשו בה רבים כו' :

יא. בן איש חי שנה שניה פרשת בהעלותך סעיף טו

דגים בחלב מותר אפילו מדרבנן, מיהו יש בהם סכנת חולי, ולכך אסור לאכלם. וה"ה לאכול דגים עם גבינה יש סכנת חולי, אבל דגים בחמאה יש מן האחרונים שכתבו דאין חשש חולי בזה, ויש שכתבו דאיכא חשש חולי, ושומר נפשו ירחק ויזהר דהא אפילו הרב פחד יצחק שהיה רופא גדול ונראה לו דאין בזה נזק נמנע מלאכול, ופה עירנו בגדאד אין מטגנים דגים בחמאה דחוששין החשש הנז'

יב. מגן אברהם סימן קעג ס"ק ב

דקשה לד"א - ואפשר דבזמן הזה אין סכנה כ"כ דחזינן כמה דברים המוזכרים בגמ' שהם סכנה לרוח רעה ושאר דברים והאידינא אינו מזיק דנשתנו הטבעיות וגם הכל לפי טבע הארצות ועב"ד סי' שט"ז ס"ג ובא"ע סימן קנ"ו וכ"כ הב"ח בשם הרמב"ם :

יג. שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן קא

דמדלא הביא הרמב"ם הך דמר בר רב אשי דפסחי דביניתא דאטוי בהדי בשרא אסור למכלי אפי' במילחא משום סכנתא ש"מ דהוא ברוב בקיאתו בטבעיות וברפואות ידע דבריחא אינו מזיק והש"ס מיירי שנטוה עם בשר ממש ע"ש ודחוקו מפורסם דמ"מ ה"ל להרמב"ם להביא עכ"פ דאסור לצלות דג"י עם בשר ממש והרי הוא השמיט הכל ועלה ברעיוני תחלה דס"ל לרמב"ם דביניתא הוא דג ידוע שנקרא כן והוא שאסור לאכול עם בשר משום סכנתא ולא דגים אחרים וכה"ג כ' תוס' ספ"ק דמ"ק גבי כוורי ואותו

ביניתא אינו מצוי בינינו ומשו"ה השמיטו הרמב"ם ומ"מ נ"ל דוחק דעכ"פ לא יסף זכר המין ההוא ממקומו במדינתו והי' לו לרמב"ם להביאו לאנשי מדינתו ויותר נראה דלפי עוצם חכמתו ידע והבין שנשתנו הטבעיי בענין

יד. שו"ת יחווה דעת חלק ו סימן מח

יש להמנע מלאכול דגים בחלב או עם גבינה משום חשש סכנה. אבל הנוהגים לאכול דגים בחמאה רשאים להשאר במנהגם. ויוצאי אשכנז נוהגים להקל בכל זה, ויש להם על מה שיסמוכו. נהרא נהרא ופשטיה.

טו. שמ"ש ומגן ח"ד יו"ד סו"ס יב

ולרעתי זה תלוי באנשים האוכלים שמי שיש לו דמיון ואינו רוצה לאכול דגים עם חלב או גבינה או כותח לא תוכל להסיר לו הדמיון וראוי להניחו וכמ"ש הראש"ל נהרא נהרא ופשטיה, אבל מי שישאל על ההלכה אם מן הדין מותר או לא תגיד לו בקול רם שמותר וגם מר"ן ז"ל אומרים שיש בדבריו ט"ס ששם בשו"ע או"ח סי' קע"ג סעיף ב' שממנו מביא ראייה לא מדבר רק בדגים עם בשר ע"ש אבל למדומיינים לא יועיל כל זה ולכן טוב להניחם במנהגם ותול"מ זה מה שני"ל לכתוב בענין זה.

טז. פתחי תשובה יורה דעה סימן קטז ס"ק ג

עבה"ט לענין דבר שהוא סכנה אי בטיל בס' ועיין בתשו' חווי"י סי' סד שפסק להקל דבטל וכן כתב בתשובת שבוי"י ח"ב סוס"י קד ושאין להחמיר כלל ע"ש וכ"כ בתשובת חוט השני סי' ס"ז דדוקא ארס נחש אינו בטל כמ"ש הטור דחוששין לגילוי אפילו במ' סאה מים אבל דבר שאינו ארס אע"פ דהוא סכנה בטל בס' ע"ש. ומה שהביא הט"ז ראייה ממהרי"ל דפ"א נפלה שלחופית מדג לקדרת בשר ואסר מהרי"ל את הכל משום סכנה ע"ש כבר השיגו עליו בעל ש"ך בנה"כ ובתשובת חוט השני שם די"ל דלא היה סי' לכך אסר את הכל ע"ש. ולפע"ד נראה דמ"מ הוכיח הט"ז שפיר דאי תימא דבאיכא סי' שרי ולהכי אסר מהרי"ל משום דלא היה סי' יקשה למה לא צוה שיוסיפו עד סי' כדי שתבטל הטעם של דג דאף דבאיסורים אסור להוסיף משום מבטל איסור לכתחלה כדאיתא בס"י צ"ט סעיף ו' מ"מ הכא בודאי לא שייך מבטל איסור שהרי אין זה איסור רק כ"ז שמרגישין הטעם של דג בקדרת בשר יש בו סכנה וכשיוסיפו ולא יהא עוד טעם דג מורגש בקדרת בשר לא יהיה עוד סכנה גם אפשר לסוחטו לא שייך אלא אם נבלע בחתיכה ולא בדבר לח. א"ו דאף באיכא ששים אסור ומ"מ לדינא העיקר כהתשובות הנ"ל דבטל...